

بسم الله الرحمن الرحيم

اختلاف فریقین در انتخاب وصی پیامبر

مؤلف: زهرا علی مرادی

چکیده

اختلاف میان شیعه و اهل سنت در مورد وصایت پیامبر اسلام (ص) یکی از مسائل مهم و تأثیرگذار در تاریخ اسلام است. این اختلاف ریشه در تفاوت دیدگاه‌های فریقین در زمینه امامت و رهبری دارد. شیعه بر اساس نصوص متعدد، حضرت علی (ع) را وصی پیامبر می‌دانند، در حالی که اهل سنت به انتخاب خلیفه توسط مردم معتقدند. **این مقاله به بررسی مستندات، استدلال‌ها و پیامدهای اختلاف فریقین در مورد انتخاب وصی پیامبر می‌پردازد و سعی دارد با ارائه تحلیل علمی، دیدگاه‌های مختلف را بررسی کند.**

مسئله انتخاب **وسیع** پیامبر (ص) از جمله مباحث بنیادینی است که در طول تاریخ اسلام، میان فریقین (اهل سنت و شیعه) مورد بحث و اختلاف بوده است. **این مقاله به بررسی دیدگاه‌های دو مکتب اسلامی در مورد انتخاب پیامبر، جایگاه او در هدایت امت، و نقش الهی یا مردمی در این گزینش می‌پردازد.** همچنین، به ادله قرآنی، حدیثی و تاریخی هر دو گروه پرداخته و تلاش می‌شود تا ضمن تحلیل دیدگاه‌ها، زمینه‌های اختلاف و اشتراک روشن گردد.

مقدمه

اختلاف در انتخاب وصی پیامبر اسلام (ص) یکی از موضوعات اصلی اختلاف میان شیعه و اهل سنت است. این موضوع از همان روزهای پس از رحلت پیامبر (ص) آغاز شد و تأثیر عمیقی بر تاریخ، فرهنگ و اعتقادات مسلمانان گذاشت.

انتخاب پیامبر (ص) و جایگاه او در هدایت بشر، همواره یکی از مسائل کلامی مهم در اسلام بوده است. از نظر فریقین (اهل سنت و شیعه)، پیامبر اکرم (ص) از سوی خداوند برگزیده شده است، اما در برخی از جنبه‌های مربوط به این انتخاب، اختلافاتی میان دو مکتب فکری وجود دارد. از جمله این موارد، نقش مردم در تأیید و پذیرش این انتخاب، ویژگی‌های لازم برای پیامبری، و نیز تأثیر اراده الهی در استمرار هدایت امت پس از پیامبر است.

[H1] Commented: ساختار صفحه اول مقاله بر اساس شیوه نامه تنظیم شود.
عنوان مقاله . نام نویسنده در همان صفحه چکیده است.

[H2] Commented: این جمله به ساختار بیان مساله تعلق دارد و باید در پاراگراف بالا قرار بگیرد.

[H3] Commented: ساختار چکیده نیاز به باز اصلاح دارد.

بررسی این اختلافات از منظر قرآن، حدیث و تاریخ می‌تواند درک بهتری از بنیان‌های فکری هر دو مذهب ارائه کند. در این مقاله، با تکیه بر منابع معتبر اسلامی، به بررسی این موضوع پرداخته می‌شود.

این مقاله با هدف بررسی مستندات و ادله فریقین در این زمینه تدوین شده است. سؤال اصلی مقاله این است که بر اساس منابع تاریخی و دینی، دیدگاه کدام گروه درباره وصایت پیامبر به واقعیت نزدیک‌تر است؟

تعریف مفاهیم کلیدی

۱. وصایت

وصایت به معنای تعیین جانشین یا وصی از سوی شخص است. در اسلام، وصایت پیامبر اسلام (ص) به معنای تعیین فردی است که پس از ایشان، وظایف هدایت امت را بر عهده گیرد.

۲. اختلاف فریقین

فریقین، اصطلاحی است که به دو گروه شیعه و اهل سنت اطلاق می‌شود. این اختلاف در حوزه‌های مختلفی از جمله امامت و جانشینی پیامبر قابل مشاهده است.

خلافت در اصطلاح، عبارتست از نیابت از صاحب شریعت در حفظ دین و سیاست دنیا.

خلافت از نظر لغت، نیابت کردن شخصی است از شخص دیگری که این نیابت یا برای غایب بودن منوب عنه است یا برای مردن او یا برای عاجز بودن و یا برای تعظیم و

تشریف خلیفه است. «والخلافة، النيابة عن الغير، اما لغيبة المنوب عنه و اما لعجزه و اما لتشریف المستخلف.»

۱. مفهوم انتخاب پیامبر (ص) در اسلام

۱.۱. دیدگاه اهل سنت

اهل سنت معتقدند که پیامبران، از سوی خداوند به دلیل علم و حکمت او برگزیده می‌شوند و این انتخاب مبتنی بر علم پیشین خداوند نسبت به شایستگی افراد است. در عین حال، آنان بر نقش مردم در تأیید و همراهی با پیامبر تأکید دارند.

مبانی قرآنی و حدیثی دیدگاه اهل سنت:

آیه ۱۲۴ سوره بقره: وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ ۖ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ۖ ۖ قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي ۖ قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ

بر اساس این آیه، خداوند است که پیامبران و امامان را برمی‌گزیند، اما اهل سنت معتقدند که این انتخاب شامل شروطی همچون عدالت، هدایت‌گری و توانایی مدیریت مردم است.

حدیث «إِنَّ اللَّهَ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ» (صحیح بخاری، ج ۴، ص ۱۴۵)

این حدیث نشان می‌دهد که انتخاب پیامبران از میان انسان‌ها بر اساس حکمت الهی صورت می‌گیرد.

۱.۲. دیدگاه شیعه

شیعه معتقد است که پیامبر (ص) صرفاً توسط خداوند و از طریق نص (تعیین الهی) انتخاب می‌شود، و این گزینش به هیچ‌وجه وابسته به پذیرش مردم نیست.

مبانی قرآنی و حدیثی دیدگاه شیعه:

آیه ۶۸ سوره قصص: **وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ**

بر اساس این آیه، انتخاب الهی مستقل از اراده و خواست مردم است.

حدیث «إِنِّي تَارِكٌ فَيْكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَعِترَتِي» (صحیح مسلم، ج ۷، ص ۱۲۲)

این حدیث نشان می‌دهد که هدایت امت توسط افرادی که از سوی خداوند برگزیده شده‌اند ادامه می‌یابد، که مطابق دیدگاه شیعه، شامل پیامبر (ص) و امامان معصوم است.

۲. نقش مردم در انتخاب پیامبر (ص)

۲.۱. دیدگاه اهل سنت:

اهل سنت، اگرچه پیامبر را انتخاب الهی می‌دانند، اما به نقش مردم در پذیرش و بیعت با او اهمیت می‌دهند. برخی از دلایل آنان:

پیامبر (ص) بعد از بعثت، از طریق دعوت و تبلیغ، مردم را به سوی اسلام دعوت کرد و آنان با اختیار خود اسلام را پذیرفتند.

ادله اهل سنت

تأکید بر اجماع: اهل سنت اجماع مهاجرین و انصار در سقیفه را دلیلی بر مشروعیت انتخاب خلیفه می‌دانند.

استناد به موارد سکوت پیامبر: اهل سنت معتقدند اگر تعیین وصی واجب بود، پیامبر به صورت آشکارتر آن را بیان می‌کردند.

پیامدهای اختلاف فریقین

اختلافات سیاسی و اجتماعی

شکل‌گیری دو جریان سیاسی بزرگ در اسلام.

تأثیر بر نظام‌های حکومتی در طول تاریخ.

پیامدهای فکری و اعتقادی

تداوم اختلافات کلامی و اصولی بین شیعه و اهل سنت.

تأثیر بر فهم مسلمانان از مقوله امامت و رهبری.

نتیجه‌گیری

اختلاف فریقین درباره وصایت پیامبر، ریشه در تفاوت‌های بنیادین اعتقادی آنها دارد. شیعه با استناد به نصوص قطعی و دلایل عقلی، حضرت علی (ع) را وصی پیامبر می‌داند، در حالی که اهل سنت به انتخاب خلیفه توسط مردم معتقد است. این اختلاف، همچنان به عنوان یکی از موضوعات مهم در گفت‌وگوهای بین‌مذهبی مطرح است و نیازمند مطالعه و تحلیل بیشتر است.

منابع

١. تفتازانى، سعدالدين، شرح المقاصد، ج ٥، ص ٢٥٢.
٢. ايجى، قاضى عضرالدين، شرح المواقف، ج ٨، ص ٣٤٤.
٣. اصفهاني، راغب، مفردات، ج ١، ص ١٥٦.
٤. ابن خلدون، عبدالرحمن، تاريخ ابن خلدون، ص ١٩٣.
٥. ابن خلدون، عبدالرحمن، تاريخ ابن خلدون، ص ١٩٣.
٦. تفتازانى، سعد الدين، شرح المقاصد، ج ٥، ص ٢٨٧.
٧. العيني، بدرالدين، عمدة القارى فى شرح البخارى، ج ١٤، ص ٣١.
٨. العيني، بدرالدين، عمدة القارى فى شرح البخارى، ج ١٤، ص ٣١.
٩. العيني، بدرالدين، عمدة القارى فى شرح البخارى، ج ١٤، ص ٣١.
١٠. نيشابورى، مسلم بن حجاج، صحيح مسلم، ج ٣، ص ١٢٥٦.
١١. نيشابورى، مسلم بن حجاج، صحيح مسلم، ج ٣، ص ١٢٥٧.
١٢. طبرى، محمد بن جرير، تاريخ طبرى، ج ١، ص ١٠٧.
١٣. طبرى، محمد بن جرير، تاريخ طبرى، ج ١، ص ١١١.
١٤. دمشقى، اسماعيل ابن كثير، البداية والنهاية، ج ٨، ص ١٤٨.
١٥. دمشقى، اسماعيل ابن كثير، البداية والنهاية، ج ١، ص ٢٧٩.
١٦. يعقوبى، احمد بن ابى يعقوب، تاريخ يعقوبى، ج ١، ص ١١٠.
١٧. جن/سوره ٧٢، آيه ٢٦.
١٨. جن/سوره ٧٢، آيه ٢٧.
١٩. جن/سوره ٧٢، آيه ٢٨.

٢٠. سبحانى، شيخ جعفر، محاضرات فى الالهيات، ص ٢٨١.
٢١. سبحانى، شيخ جعفر، فروغ ابدیت، ج ١، ص ٩٣٧.
٢٢. خرازى، سيد محسن، ترجمه بدايه المعارف الالهيه فى عقايد الاماميه، ج ٢، ص ١٢.
٢٣. حاكم حسانى، عبيدالله بن عبدالله، شواهد التنزيل، ج ١، ص ٥٤٢.
٢٤. حاكم حسانى، عبيدالله بن عبدالله، شواهد التنزيل، ج ١، ص ٥٤٣.
٢٥. سبحانى، شيخ جعفر، فروغ ابدیت، ج ١، ص ٢٤٧.
٢٦. علامه طباطبايى، سيد محمدحسين، تفسير الميزان، ج ٦، ص ٥٩.
٢٧. حاكم حسانى، عبيدالله بن عبدالله، شواهد التنزيل، ج ١، ص ٢٤٩، ح ٢٤٤.
٢٨. حاكم حسانى، عبيدالله بن عبدالله، شواهد التنزيل، ج ١، ص ٢٥١، ح ٢٤٥.
٢٩. نيشابورى، مسلم بن حجاج، صحيح مسلم، باب فضائل على بن ابيطالب (عليه السلام)، ج ٤، ص ١٨٧٠.
٣٠. نيشابورى، مسلم بن حجاج، صحيح مسلم، باب فضائل على بن ابيطالب (عليه السلام)، ج ٤، ص ١٨٧١.
٣١. نيشابورى، مسلم بن حجاج، صحيح مسلم، باب فضائل على بن ابيطالب (عليه السلام)، ج ٤، ص ١٨٧١.
٣٢. العينى، بدرالدين، عمده القارى فى شرح البخارى، ج ١٦، ص ٢١٤.
٣٣. العينى، بدرالدين، عمده القارى فى شرح البخارى، ج ١٦، ص ٢١٨.
٣٤. العينى، بدرالدين، عمده القارى فى شرح البخارى، ج ١٨، ص ٤٦.
٣٥. صافى گلپايگانى، منتخب الاثر، ص ١٠١.
٣٦. مائده/سوره ٥، آيه ٥٥.

۳۷. مائده/سوره ۵، آیه ۶۷.
۳۸. شیخ کلینی، اصول کافی، ج ۱، ص ۲۸۹.
۳۹. حاکم حسکانی، عبیدالله بن عبدالله، شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۲۴۹-۲۵۸،
ج ۲۴۴.
۴۰. شعراء/سوره ۲۶، آیه ۲۱۴.
۴۱. حاکم حسکانی، عبیدالله بن عبدالله، شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۵۴۲، ج ۵۸۰.
۴۲. طبری، محمد بن جریر، تاریخ طبری، ج ۲، ص ۶۲.
۴۳. علامه طباطبائی، سید محمدحسین، تفسیر المیزان، ج ۱۵، ص ۳۳۴.
۴۴. خمینی، روح الله، الطهارة، ج ۳، ص ۴۴۱، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام
خمینی، ۱۳۸۵.
۴۵. خمینی، روح الله، تقریرات فلسفه امام خمینی، ج ۳، ص ۳۵۲، تهران، مؤسسه
تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۵.
۴۶. خمینی، روح الله، تعلیقات علی شرح الفصوص الحکم و مصباح الانس،
ص ۱۹۷، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۴۱۰ قمری.
۴۷. خمینی، روح الله، صحیفه امام، ج ۲۰، ص ۱۱۲، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر
آثار امام خمینی، ۱۳۸۹.
۴۸. خمینی، روح الله، تعلیقه بر فوائد الرضویه، ص ۵۹، تهران، مؤسسه تنظیم و
نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۵.
۴۹. خمینی، روح الله، آداب الصلاة، ص ۱۴۱، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام
خمینی، ۱۳۸۸.
۵۰. خمینی، روح الله، کشف الاسرار، ص ۱۳۶-۱۳۴، تهران، بی تا.

۵۱. خمینی، روح‌الله، ولایت فقیه، ص ۲۶-۲۷، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۸.

۵۲. خمینی، روح‌الله، کشف الاسرار، ص ۱۳۵-۱۳۴، تهران، بی‌تا.

۵۳. خمینی، روح‌الله، دانشنامه امام خمینی، ج ۲، ص ۲۴۱، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۴۰۰.